

lyeket Hamvas Béla a munkássága során részben lefordított, részben kommentált. Viszonyuk tehát nem annyira a mesteré és tanítványáé, inkább két egyenrangú szellemé: az egyik idősebb, érettebb, a másik ifjabb és szertelenebb.

Fontos kérdés – és e téren is akad félreértés – Weöres „istenáldotta” tehetsége. Vitathatalan, hogy egészen egyedi talentum volt, ám ez önmagában félrevezető lehet. Aki figyelmesen végigolvassa nyilatkozatait, a vele készült interjúkat, látni és érteni fogja, hogy a valóban istenáldotta képességeket a költő milyen hatalmas szellemi apparátussal csiszolta és bővítette. Hogy képességei teljes kibontakozásához meg tudta teremteni a műhelyt, ami nélkül az adottságok önmagukban csak lehetőségek. Nem egy, és nem két kiváló – már-már zseniális – képességű magyar poéta műve bicsaklott meg azon, hogy táalentum és a mesterségbeli felkészültség nem volt arányban egymással.

Az ösztönös felismerések és a poéta doctus szemével is átélt világ, az angyal sugallata s e tündöklő ajándék megmunkálása – ahogy ő mondta: a „pizsmogás” –, a kívülről szelídnek látszó lélek, aki belül mégis kristálykemény s képes ellenállni a pillanat minden sanda csábításának és olykor ordas fenyegetésének: ezek Weöres nyílt titkai.

A remek könyv lapjain kibontakozik Weöres külső és benső világa, nagy, látványos eseményekben nem túl gazdag, sejtelmekben annál intenzívebb élete. Minden interjú, nyilatkozat egy-egy újabb tollvonás a költő portréjához, ami segíthet művét átvilágítani, s az olvasót sejtetően közelebb hozza e titokzatos poézishez.

Egyedül mindenkivel. Weöres Sándor beszélgetései, nyilatkozatai, vallomásai. Sajtó alá rendezte: Domokos Mátyás. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1993., 488.p.

SZEPESI ATTILA

LAPLÁTOGATÓ

A bizonyágot körülvevő szavak

„Nyugatra tekintve a Mérleg tájékoztat a vallási gondolkodás, a modern kultúra és az európai eszme legújabb fejlődéséről” – hirdeti előfizetési felhívásában a külföldön szerkesztett magyar nyelvű folyóirat. Vállalt feladatának alapját a keresztény hivatástudat képezi, melynek segítségével egyensúlyt kíván teremteni a jelen és a múlt természetes és természetfeletti tapasztalatai között, egy lelkiismeretesebb jövő megteremtése érdekében.

A Mérleg vállalkozása következőképpen sokkal messzebbre mutat annál, amit a szerény alcím – *Lapok és könyvek szemléje* – sejtetni enged. Nem elégszik meg azzal, hogy szemelvényeket, méltatásokat, kritikákat adjon közre magyar és idegen nyelvű könyvújdonosságokról, külföldi – főleg osztrák és német –, de emellett angol, francia, amerikai és olasz – folyóiratok, napilapok cikkeiről; ennél jóval többre törekszik. Megmutatkozik ez egyrészt a válogatás szempontjaiban: hírt ad a legújabb természettudományos felfedezésekről és elméletekről, a demokratikus társadalmak konfliktusairól és lehetőségeiről, a vallás(ok) szerepéről, belső és külső párbeszédeiről. Egyszóval mindenről, ami a környezetére odafigyelő mindenkori embert érdekelheti.

Allandó eleme az újságnak a Jegyzetek rovat, melyben fontosabb kulturális hírek találhatóak (évfordulók, események és rendezvények, halálozások, kitüntetések), új magyar könyvek rövid ismertetése, ill. bírálata, tudósítások nagyobb nemzetközi – pl. a frankfurti – könyvvásárokról, különböző vélemények megszólaltatása egy-egy érdekes kérdésben. Utóbbiak közé tartozott az Amerika felfedezésének 500. évfordulója okán kibontakozó vita a keresztények felelősségéről a hódítás mikéntjében, a qumráni tekercsek vagy az

ökumenizmus vitatott pontjai – a felfogások sokszínűségét felvonultatva, de szélsőséges nézeteket szerkesztőségi intellemmel illetve.

Az *Interjú* részben az egyház és a társadalom viszonyának sarkpontjai kerülnek előtérbe, egyháziak vagy magukat keresztényeknek valló emberek megszólaltatásával (pl. hogyan lehet keresztény egy vállalatvezető és megfordítva – 93/3.). A Mérleg tanulmányai a vallás és a politika, az egyház és a hatalom kapcsolatától kezdve a tudományfilozófia – utóbbi irányzatain át a közel- és távoli jövő kívánatos gazdasági, társadalmi formációinak leírásáig sokféle kérdést tárgyalnak újszerű szemlélettel az emberiség spirituális fejlődésének igenlése jegyében. Az időnként jelentkező *Pro és kontra* rovat a kereszténység belső problémáit teszi közzé, alaposan körüljárva egy-egy dilemmát (pl. a *Drewermann-ügy* – 91/1.; a keresztény megbocsátás és áldozat kérdése – 93/1.; az új katekizmussal kapcsolatos feltevések – 94/2.) Az *Írások a mérlegen* néhány csoportba gyűjti és ismerteti a nemrég megjelent és kiemelésre méltónak tartott idegen nyelvű könyveket, a *Szemle* – ritkábban – ugyanezt teszi az egy adott témában publikáltakkal. A *Spektrum* külföldi lapokból átvett hosszabb-rövidebb tudósításokat tartalmazó politikai, pedagógiai, de legfőképp filozófiai és teológiai fordulatokról, az utóbbi évek tendenciáit összegezve.

Kevésbé illik a lap szerkezetébe a *Kedvenc könyvem* rovat, amelyben ismertebb szerzők hozzák nyilvánosságra az írott szó iránti vonzalmukat, gyakran a szépirodalom műfaját részesítve előnyben. A rovat nem abban tér el szemmel láthatóan a Mérleg többi írásától, hogy keresztényietlen lenne, hanem, hogy a szerzők esztétikai választásai nem kívánják meg a feltételen etikai szemléletet.

Az Olvasók levelei és a szerkesztőség reflexiói érdekes adalékul szolgálhatnak azoknak, akik kíváncsiak lennének a folyóiratot dicsérők és bírálatban részesítők szociológiai megoszlására. Nemkülönben azoknak, akik tudni szeretnék a szerkesztők véleményét saját lapjukról és annak feladatáról.

Ritkán szerepel a *Dokumentum* vagy a két további emlékezésre serkentő rovatcím (*Ad multos annos!*, *In memoriam*), de a Mérleg szinte minden oldalán van mit feldolgoznunk és van mire odafigyelnünk. Az utóbbi időkben gyakorivá vált viszont a tematikus számok készítése: a negyedévenként megjelenő folyóirat múltévi számaiban például a rasszizmust, a katekizmust, s egy-egy gondolkodó életútját vette közelebről szemügyre – nem feledkezve el a tartalmi sokféleség követelményéről sem.

Nem közömbös – a válogatás szempontjai mellett –, hogy miként minősíti a lap a közreadottakat, milyen megvilágításba helyezi azokat. Egy olvasói levélre válaszolva a folyóirat szerkesztői így felelnek erre a kérdésre: „Hivatásunkat (...) abban látnánk, hogy a különböző nézetek pro és kontra ismertetésével támogassuk az olvasót, a mindenkit megvilágosító Lélek segítségével, saját hite és meggyőződése önálló alakításában.” (92/4.)

Ami az olvasók táborát megrostálhatja, az ennek a nyilatkozatnak a gyakorlati megvalósítása. A lap ugyanis nem rejti véka alá, hogy katolikus szellemiséget hirdet, s hogy munkatársainak, olvasóinak – a postarovat tanúsága szerint – jelentős része egyházi vagy a római egyházhoz közelálló személyiség, magyarországi testvér folyóiratainak pedig – az ajánlások alapján – a Vigíliát és a Pannonhalmi Szemlét tekinti.

Habár kétségtelen, hogy a pro gyakran erősebb és árnyaltabb, mint a kontra a kecses, könnyen kezelhető, zsebkönyv alakú füzetet lapozgatva mégsem a dogmák rigorizmusa tölti el az olvasók lelkét és nyűgözi le elméjüket. *Hoffmann* azt írja *Az ördög elixírje* című írásában, hogy olasz földön az egyház, s vele együtt az egész hitélet derűsebb, mint a katolikus Németországban. A német ajkú területen, de földrajzilag valahol a két ország között elhelyezkedő Alsó-Ausztria ezen lapjára is inkább jellemző a középutas megoldás, mint bármelyik szélső pont prioritásának elismerése. A modern eszmék és a világ kihívásai nem hagyhatják érintetlenül a hagyományok gyökereiből táplálkozókat, de nem is készíthetik őket a hagyományok megtagadására.

A folyóirat vilásképe transzcendens, de emberszabású. Egyháza olyan, amelyet *Joseph Roth* ír le a felbomlóban lévő Monarchiáéről, mely azáltal, hogy megnevezi a bűnököt, egyúttal meg is bocsátja azokat. Nem tűri meg a hiba nélküli embereket: éppen ez a legemberibb benne. Amint – másfelől megragadva ugyanazt – a folyóirat főszer-

kesztője, *Boór János* vallja *Szolzsenyicin Gulágjáról*: igazi kereszténynek, humánusnak csupán az nevezhető, aki nem osztja jókra és rosszakra az emberiséget, hanem minden emberben rámutat a rossz mellett a jóra is.

A Mérleg lelkiisége vitára kész, önkritikus. Az általa képviselt hit az államból, a történelemből kivonuló, szellemi egyházzal szembesít, amely a társadalom élő lelkiismerete óhajt elsősorban lenni (vö. 92/1). A túlzott történelmietlenséget viszont – mint például – a már említett Drewermann-nál, elveti. Mindez persze nem jelenti azt, hogy a vallás nem lehet fontos része az emberek mindennapjainak. A hit nem diktál: mércét állít. A gyakorlati erkölcs hasznos útjelző a kaotikus világban – ez tárul elénk a lap oldalairól –, de feltételez valamilyen forrást is, amelyből mindig lehet meríteni. A Mérleg késznek mutatkozik arra, hogy oázist teremtsen a lélek és a szellem sivatagában, s csak remélni meri, hogy – általa, vele – kikerüljük majdan azt, hogy könnyűnek találtassunk.

GYÖRFFY IVÁN